

Nóra Ghriallais i mbun amhránaíochta in Óstán an Dóilín le linn Phléaráca Chonamara amuraidh le cúnamh ó Dara Bán Mac Donncha. [Pic: Aodán Ó Conchúir]

An Sean-Nós agus an Nua-Nós

Pádraig Seoighe

Is ceist le cur céard is brí le sean-nós? Is ceist freisin ná céard is nua-nós ann? Is furasta miníú a thabhairt ar nua nós. b'fhéidir. Is minic go ndéantar iarracht sean-nós a mhíniú nuair a bhíonn comórtaisí sean-nóis ar siúl cosúil le comórtaisí an Oireachtais. Tugann na moltóirí míniú maith go leor ar an sean-nós is fearr ach b'fhéidir nach mbíonn tréithe iomlána an tsean-nós ag iarrthóirí agus is deacair a dhéanamh amach mar sin céard é scoth an tsean-nóis dáiríre.

Ach ní hé sin ach seo. Meastú an bhfuil an sean-nós ag dul le sruth nó ag meath? Ceist mhaith. Nach fíor a rá taobh amuigh de chomórtais an Oireachtais agus mar sin de go bhfuil an nós nua-aimseartha seo ag tógáil suas áit an tsean-nóis. Ní sa mbád céanna atá sean-nós agus nua-nós mar a dearfá. Tá muid in ann neart samplaí a

thabhairt sa gcás seo go háirithe ó tháinig grúpaí nua ceoil ar an láthair, léitheidí Na hAcairí, Duirling, Beairtle Ó Domhnaill. Tá muid in ann neart samplaí d'amhráin a lua go bhfuil athrú nó crut nua-aimseartha curtha orthu cosúil le hamhráin ar nós 'Púcán Mhicil Pháidín', 'Johnny Seoige', 'Amhrán Chill Dara', 'Amhrán Mhuighinse' agus fiú 'Amhrán Phat Sheáin Ainde'.

Tá crut nua aoiseach curtha ar na hamhráin sin ar fad ag na grúpaí ceoil seo. An bhfeileann sin dóibh. Ceist? Abraíonn daoine áithrithe go bhfuil na hamhráin millte go hiomlán agus nár cheart iad a chasadh le tionlacan in aon chor agus chomh maith leis sin go bhfuil athrú déanta orthu.

Is minic le John Beag Ó Flaithearta mar shampla amhráin sean-nósach a chasadh ar an dá bhealach (sean & nua). Is cinnte

nach gcuirfí crut nua-aimseartha ar amhrán sean-nósach murach go bhfeileann sin dó ar bhealach. Is furasta é seo a dhéanamh i gcás cuid mhaith díobh cosúil le Púcán Mhicil Pháidín nó Amhrán Chill Dara. Ach ní bheadh muid ag súil go dtarlódh seo i gcás na bhfíoramhráin sean-nósacha a bhfuil aois fadálach acu agus a gcantar fós féin ag Oireachtas agus mar sin de.

Ar ndóigh tá na mílte amhráin fíor shean-nósach againn a cumadh b'fhéidir céad go leith nó dhá chéad bliain ó shin, ní ionann is na ceanna a lua mé. Ar ndóigh ní mar a chéile aon chineál amhrán sean-nós agus fágann seo go bhfuil sé níos éasca guth nó crut nua-aimseartha a chur le cuid díobh seachas a chéile.

Cá mbeadh muid d'oireasa an tsean-nóis a dearfá. Cá mbeadh muid inniú d'oireasa na ngrúpaí ceoil nua-aimseartha ach oiread. Is cinnte gur maith ann iad agus is dóigh liom go bhfuil dearmad á dhéanamh acu i gcás na n-amhrán mar nach dtarlaíonn sé ach i gcás corr cheann díobh. Is iondúil gur amhráin nua-chumtha a chanann na grúpaí seo den chuid is mó pé scéal é.

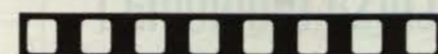
Creidim féin go mairfidh an sean-nós agus an nua-nós le chéile anois níos mó ná ariamh agus beidh sin amhlaidh an fhad agus a mhaireas an teanga agus na hamhráin. Bhí neart cumadóirí sean-amhrán i gConamara tráth — liosta fada le lua iad — ach tá neart cumadóirí nua-aimseartha againn freisin le roinnt mhaith blianta mar shampla, Tom an tSeoige, Ciarán Ó Fatharta, Tomás Mac an Iomaire, Tomás Mac Eoin agus a lán lán eile. Tá an t-uafás amhrán nua-aoiseacha cumtha le fiche bliain anuas. Tá siad ag dul ó neart go neart ó shin.

'Ná dean nós agus ná bris nós' a deir an sean-fhocal ach freisin 'ní measa an té a chur ná an té a cháin'.

Helen Mirren agus Fionnuala Flanagan sa scannán *Some Mother's Son* le Terry George (thuas)

Some Mother's Son

'It just goes to show,' a dúirt an Bhean mheasúil sa slua ag déanamh ar an doras amach ón Town Hall, 'that it wasn't worth it.'

Ag an bpremiere Éireannach de 'Some Mother's Son' a bhíomar, scannán déanta ag Terry George bunaithe ar an Stailc Ocras a bhí ar siúl ag príosúnaigh Phoblachtánacha sna Sé Chontae sa bhliain 1981, agus ar bhás Bobby Sands.

Deacair a chreidiúnt go gceapfadh éinne narbh fhiú tada go raibh deichniúr sásta a saol a thabhairt suas, is cuma cén chúis. Ní scaoileann an duine leis an saol go deonach gan chúis láidir.

Baineann an phríomhchuid den scéal le suíomh beirt bhan — beirt nach gcaifadh lena chéile i rith an ghnáthshaoil de bharr

stádais shóisialta — agus an cairdeas a fhásann eatarthu i gcoinne a dtola.

Feiceann muid Fionnuala Flanagan i bpáirt máthar amháin ar fheirm bhocht suite ar an teorainn. Bean gan mórán dóchais, déanta crua ag saol crua le fear a bhfuil fadhbanna sláinte aige. Mac óg maraithe ag na fórsaí slándála. Mac eile ar teitheadh. Bean í seo atá sásta seasaimh a thógáil ar son a cearta, ach a bhfuil an saol tar éis a mhúineadh di nach bhfuil mórán seasamh aici.

Mar mhalairt ar seo casann muid le Helen Mirren, i bpáirt baintrí le triúr gasúr, ag maireachtáil saoil mheánaicmigh mar mhúinteoir ar an mbaile. Ní mórán tionchair a bhíonn ag na trioblóidí ar a saol siúd go dtí an oíche a tógadh a mac i ndiaidh ionsaí a déanadh ar shaighdiúirí i rith imeachtaí an IRA.

Thar oíche osclaíonn a súile ar shaol

eile — saol creathnach, éagórach, digeanta - nuair a chuirtear a mac sa gciollán chéanna le Bobby Sands. Tógann sí ról nua uirthi fhéin nuair a fheiceann sí den chéad uair an chaimiléireacht faoina gcaitheann cuid den daonra an saol.

An dara téama a ritheann tríd an scannán seo ná an cinneadh. An cinneadh do shaol a thabhairt suas 'ar son na cúise', mar a rinne Bobby Sands agus a chomhphríosúnaigh; agus an cinneadh is measa a d'fhéadfadh

h tuismitheoir a thógaint: sé sin ligint do ghasúr léi bás a fháil nuair atá an chumhacht chun iad a leigheas i ndúch an phinn a chuirfeadh síniú ar fhoirm. (Feiceann muid an fhoirm crochta ar cheann na leapa; le síniú an tuismitheora cuirfí fios ar fhoireann a thosnódh an próiseas beathaithe agus leighis).

Domsa, is é seo an phointe is láidre a

Go n-éirí go geal le Pléaráca Chonamara

EANACH MHEÁIN, CONAMARA

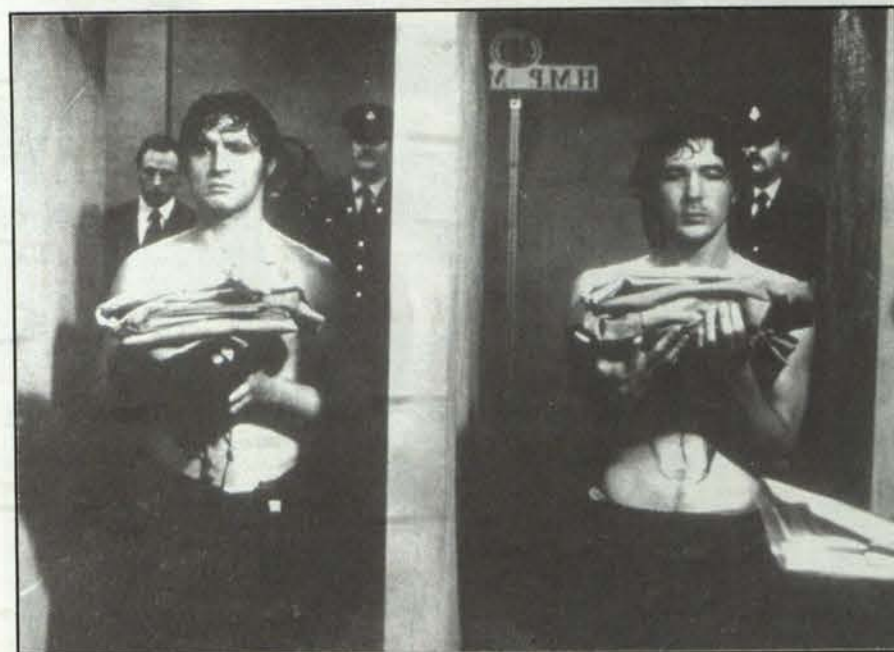
Fón: 091-572498/572212 Facs: 091-572214

Feilm Éisg Chuigéil Teo.

An Bóthar Buí, An Cheathrú Rua

Teil: 091-595018

Go n-éirí go geal le Pléaráca Chonamara

thagann trasna sa scannán: na deacrachtaí a bhaineann le meas a fhoghlaím ar rud nach gcreideann tú ann; an ghráin ar seasamh thart agus ligint do do mhac bás a fháil ar son an chreidimh sin; an mothú ciontach gur shínigh tú. Cén chaoi an bhféadfá maireachtáil le gasúr a cheapann gur lig tú síos é féin agus a chairde ar son do leithleasachta féin? Cá bhfaighfeá an neart chun an cinneadh sin a dheanamh?

Ach is é an láidreacht (nó an laige, ag brath ar cén bealach a bhreathníonn tú air), i 'Some Mother's Son', ná an bealach a thaispeánann George an t-ábhar seo trí shuíomh saol daoine difriúla. Ag úsáid scéal na leaids ar an 'dirty protest' sa Maze, taispeánann sé an suíomh ní amháin ó dhearcadh na leaids féin; ach ó dhearcadh

na 'screws'; a muintir; na daoine a bhí ag tabhairt tacaíocht don agóid; agus dearcadh Westminster féin.

Mar sin, tá an scannán oscailte do thuiscint í éagsúla ag brath ar sheasamh an té atá ag breathnú air. Gan aon dabht ní thaitneoidh an íomhá atá tugtha de Westminster agus iad siúd atá ag obair ann, leis na Sasanaigh. Ag an am céanna tá mé cinnte go mbeidh na Náisiúnaigh ag ceapadh nach dtógann sé seasamh polaitiúil, go raibh an chleasíocht a bhí ar siúl ag rialtas Shasana curtha trasna ar bhealach i bhfad ró-dheas, agus gurb í an fhadhb leis an scannán ná nach bhfuil suíomh na hagóide taispeánta le leath a dhothain láidreacht. Níl sé soiléir an é go raibh George ag iarraidh gach gné den

scéal a thaispeáint, nó an é go raibh sé ag breathnú i dtreo cúrsaí dáileacháin agus go raibh imní air go mbeadh na margatí teoranta dá mbeadh an líne níos láidre. Cé go bhfuil an iarracht go maith, ní shásaíonn sé duine ar bith.

Scannán foirfe é, san aisteoireacht agus sa scannánaíocht, déanta ar chaighdeán domhand. Ach ní fhéadfáinn fáil réidh leis an mothú go raibh easnamh eicint sa dráma. B'fhéidir go raibh sé difriúil dóibh siúd a mhair tríd an tréimhse seo sna Sé Chontae. B'fhéidir gur mhúscail sé cuimhní dóibh. Ach domsa? Bhí áthas orm go raibh sé feicthe agam, agus go raibh sé déanta chomh foirfe, ach sa deireadh is scannán a bhí ann — níor fhág sé mé ag macnamh an chuid eile den oíche.

Mar sin féin, tugaim ardmholadh do Terry George go raibh sé de mhisneach aige an scannán a dhéanamh agus gur éirigh leis an smaoineamh a dhíol i margadh nach bhfuil aitheanta le haghaidh spéis mhór i scannán polaitiúil. Tá sé thar am go mbeadh imeachtaí na tíre seo curtha os comhair an domhain, ach níos mó ná sin, os a gcomhair siúd de mhuintir na hÉireann a raibh an rogha acu gan maireachtáil tríd na trioblóidí seo, agus atá scartha go hiomlán ón saol sin.

Ach b'fhéidir ina dhiadh sin go gceapfadh siad, agus iad teolaí i saol compórdach cosúil leis an mbeirt a bhí sa Town Hall an oíche sin, go bhfuil suíomh an taobh seo tíre difriúil; go bhfuil ár gcuid cearta againn cheana féin agus mar sin, narbh fhiú é go léir.

—Mandy Uí Mhurchú

Cúrsa Dioplóma i bhForbairt Phobail

Is í príomhaidhm an chúrsa Dioplóma seo oiliúnt trí Ghaeilge a chur ar fáil i ngach gné de theoiric agus de chleachtas forbartha pobail do dhaoine a bhfuil suim acu oibriú i bhForbairt Phobail sa nGaeltacht. Is cúrsa bliana lánaimseartha (Meán Fómhair 1996—Meán Fómhair 1997) an cúrsa seo, lonnaithe ar an gCeathrú Rua, Contae na Gaillimhe.

Tá tuilleadh eolais agus foirm iarratais le fáil ón Bainisteoir, Clár HORIZON, Cumas Teoranta, An tIonad Fiontair, Ros Muc, Co. na Gaillimhe. Is páirtíocht idir Cumas Teo., Coláiste na hOllscoile Gaillimh, Údarás na Gaeltachta, EF agus Clár Eorpach Horizon atá ag tairscint an chúrsa seo.

CUMAS TEO.

Clár Horizon i gCleachtas Forbartha Pobail

Ionad Fiontair, Ros Muc, Co. na Gaillimhe.
Guthán: 091-574035 Facs: 091-574034
E-mail: cumasteo@aonad.iol.ie

Lally Coaches

AN SPIDÉAL, CONAMARA

14-53 Seater

☎ 091-562905

Go n-éirí go geal leis an tPléaraca

AN CLUBHOUSE

TIGH MHÁIRE & MÁIRTÍN NEE

AN FHAICHE MHÓR, GAILLIMH

Fón: 584643

Go n-éirí leis an tPléaraca

An Ghleoiteog

• BIALANN •

Ros an Mhíl Teil: 091-572237

Stéigeanna • Bia Mara • Sailéidí

À la carte • Fíon

Bia den Scoth - Oscailte 7 lá i rith an tSéasúir

Nioclás P. Ó Conchúir

LEITIR MÓIR

Teil: 551114 (obair); 551102 (baile)

SIOPA CRUA EARRAÍ

Pluiméireacht • Adhmad
Earraí Leictreach • Péint

ELKAY ÉIREANN

CASLA, CONAMARA

Go n-éirí go geal le is an tPléaraca

le gach dea ghruí ó

Colm Ó Mainnín

An Garáiste, Ros Muc

SEIRBHÍS IOMLÁN GARÁISTE

091-574113

CEARDLANN AN SPIDÉIL

Caith seal linn i gCeardlann an Spidéil, áit a bhfuil scoth na ceardaíochta agus ealaíne le feiceáil

Buíochas dár gcustaiméirí uilig

• FÁILTE ISTEACH •